

Festival bijna ten einde

Jongeren in de clinch over mensenrechten

Van een medewerker in Moskou

Het Twaalfde Wereldjeugdfeestival nadert zijn einde. Aan de meeste deelnemers is dat af te zien. De belangstelling voor discussie loopt terug. Vermoeidheidsverschijnselen worden steeds zichtbaarder en de interesse verschuift nadrukkelijk van de politieke naar de inter-menselijke betrekkingen.

Door JOS VAN DER LANS

Op donderdagochtend zijn de gemoeiden van de delegaties wakker geschud. Op de agenda van het festival stond de discussie over het 10-jarig bestaan van de Helsinki-akkoorden. Met name het heikele punt van de mensenrechten zou op deze discussie aan de orde gesteld worden. Aangezien de meeste discussiebijeenkomsten voorspelbaar verlopen grand-pert een dergelijk thema een volle zaal.

Voor de Nederlandse delegatie had deze discussie-bijeenkomst bovendien een extra betekenis. In de voorbereiding van het festival waren de 34 vertegenwoordigende jongerenorganisaties min of meer over elkaar heen gevallen toen hen het verzoek bereikte van de Boekovski-stichting om Irina Grivnina in Moskou te bezoeken. Na hevige discussies werd besloten om het aan individuele delegatielieden over te laten om al dan niet op deze uitnodiging in te gaan. Verder kondigde de Nederlandse delegatie aan om actief deel te nemen aan de discussie over de mensenrechten. Op welke wijze dat zou gebeuren, daarover bleef onduidelijkheid bestaan.

Tijdens de discussie over de naleving van de Helsinki-akkoorden beklommen maar liefst vijf Nederlandse afgevaardigden het spreekgestoelte om op ongekende wijze de verdeeldheid in de Nederlandse delegatie wereldkundig te maken.

Allereerst vertelde iemand van het Nederlands Comité voor Europese Veiligheid en Samenwerking (het comité oriënteert zich op de buitenlandse politiek van de Sowjet-Unie) dat de „Boekovski-stichting samenwerkt met fascistische organisaties“. Vervolgens deelde iemand mee dat „de Nederlandse delegatie géén eensluidend standpunt had“. Deze spreker werd echter onmiddellijk gevolgd door verklaringen van de Jonge Democraten over Irina Grivnina waarna iemand wederom het spreekgestoelte beklom met de mededeling dat het in Nederland met de mensenrechten ook niet zo plus is. De rij van Nederlanders werd besloten door de Communistische Jeugdbond (VCN), die verklaarde dat „de discussie over mensenrechten nietszeggend is, want in welk land is het mogelijk een jeugdfeestival te organiseren met steun van de gehele bevolking“. Kortom, een tentoonstelling van verdeeldheid dus, waarover in de Nederlandse delegatie het laatste woord nog niet gesproken is.

De delegatie van Groot-Brittannië had wat dit betreft z'n zaakjes beter voor elkaar. Zij concentreerde de bijdrage met name op de positie van de joden in de Sowjet-Unie. Daarbij stond ze eerst uitvoerig stil bij de misstanden in eigen land (bijvoorbeeld de conflicten rond de mijnstakings). Vervolgens kwamen in het kader van de gemeenschappelijke dialoog wat bezwarende feiten met betrekking tot de Sowjet-Unie ter tafel die in tegenspraak zijn met wat in de Akkoorden van Helsinki staat. Er zijn in de Sowjet-Unie voor joden geen faciliteiten om Hebreeuws te leren, er is sprake van een groeiend antisemitisme voor wat betreft de toelating van joden voor opleiding en

maatschappelijke posities. Er is sprake van een flagrante schending van het recht om zelf te bepalen waar je woont. Een kleine 400.000 joden wachten tevergeefs op een uitreisvisum.

Banaal

Het hoeft geen verbazing te wekken, dat deze feiten bepaald niet in goede Sowjet-aarde vielen. Verschillende Sowjet-gedelegeerden grepen de microfoon met de mededeling dat zij een heleboel joodse vrienden hebben die geen klachten hebben en dat in alle lagen van de Sowjet-maatschappij joden vertegenwoordigd zijn. De discussie die daarop volgde, verzandde vaak in banale vergelijkingen van het kaliber als: jullie praten maar steeds over de joden in de Sowjet-Unie, maar weten jullie dat er in de staat New York maar liefst vijfduizend daklozen zijn?

Het zal duidelijk zijn dat deze discussie niet tot pasklare antwoorden kan leiden. Dat had ook niemand verwacht. De meeste westerse delegaties zijn al tevreden als het punt uitgebreid aan de orde komt, zonder dat dat door allerlei bureaucratiese procedures verhinderd wordt. En wonderwel was dat het geval bij de discussie over de mensenrechten.

Irina Grivnina

Buiten verwachting was er sprake van een reële discussie. Of dat wat oplevert blijft natuurlijk de vraag. En die vraag wordt des te klemmender voor wie de situatie van Irina Grivnina in oegenschouw neemt. Na afloop van de discussie over mensenrechten bezochten wij haar in haar flatje in Moskou terwijl een veiligheidsagent ons nauwlettend gadesloeg. Zo'n be-

zoek is een aangrijpende gebeurtenis. Irina Grivnina is een vrolijke vrouw, maar achter de vrolijkheid schuilt een zichtbare onzekerheid. Haar magere gestalte en grijzend haar versterken dat alleen nog maar. Bovendien is zij joods en is dan ook goed op de hoogte van de situatie van de joden in de Sowjet-Unie.

Als wij haar confronteren met de discussies tijdens het festival, moet zij aanvankelijk alleen maar lachen. „Ze liegen!“ zegt ze uitendelijk. Joden kunnen hier alleen maar in maatschappelijk opzicht carrière maken als ze hun eigen joodse identiteit opgeven en ze krijgen absoluut geen kans om deze identiteit verder te ontwikkelen. Joden worden niet toegelaten om op universiteiten Hebreeuws te studeren.

Tijdens het jeugdfeestival voelt ze zich nog tamelijk veilig. Delegatielieden uit Zweden, Noorwegen, België, Nederland en Zwitserland hebben haar naast een aantal journalisten regelmatig bezocht. Dat biedt een zekere bescherming. Maar, wat gebeurt er na het festival? Grivnina aarzelt en steekt haar vinger recht overeind. „De kansen zijn fifty-fifty. Of het valt de ene kant op — en dat betekent arrestatie — of het valt de andere kant op en dat betekent dat zij naar Nederland toe kan gaan. Wat er precies gebeurt is afhankelijk van de aandacht van de Westeuropese landen.“